

С.О. Лісіна

Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національного університету “Львівська політехніка”**ВІЙСЬКОВИЙ ТЕОРЕТИК ОУН – М. КОЛОДЗІНСЬКИЙ**

© Лісіна С.О., 2007

Враховуючи недостатній рівень вивчення документів національної військової еліти, подано комплексне та об'єктивне дослідження воєнно-наукових праць відомого військового діяча ОУН М. Колодзінського. Узагальнивши військово-організаційну діяльність полковника М. Колодзінського в Організації Українських Націоналістів, також охарактеризовано його наукові студії з воєнної історії України та методично-практичні доробки з питань творення українського війська.

Taking into account the insufficient level of study of national military elite documents, a complex and objective research of military-scientific labours of the known military figure of OUN Kolodzinski is given. Generalizing military-organizational activity of colonel M. Kolodzinski in Organization of Ukrainian Nationalists, his scientific Ukrainian military history studies and methodical and practical revisions on questions of creation of the Ukrainian army are also described here.

У сучасних умовах демократизації українського суспільства значно посилюється інтерес до персоналій військовиків Українських Збройних сил. Державотворчі процеси ОУН 1929–1939 рр. та військова діяльність як героїчна боротьба за державну незалежність і соборність України викликали зацікавленість і продовжують привертати увагу вітчизняних і зарубіжних істориків і загалом нашого суспільства. Враховуючи наукове та суспільно-політичне значення становлення української документознавчої науки, а також недостатній рівень вивчення документів національної військової еліти, автор поставила за мету комплексно та об'єктивно дослідити воєнно-наукові праці та організаційно-військову діяльність відомого діяча ОУН 1929–1939 рр. М. Колодзінського. Особа полковника відповідає високим критеріям українця, хороброго воїна, що виконував велику роботу в Проводі ОУН. Історики ОУН П. Мірчук, З. Книш [1] торкалися його діяльності у своїх працях. Із здобуттям незалежності України ця проблематика висвітлюється у працях сучасних українських істориків О. Колячука, М. Литвина, К. Науменка, І. Гавриліва, А. Кентія та ін. [2].

В історіографічному масиві українських національно-визвольних змагань, створеному багатолітніми зусиллями вітчизняних та діаспорних дослідників, яку становлять творчі доробки воєнно-історичного та мемуарно-аналітичного характеру, дуже мало спеціальних праць, присвячених аналітико-синтетичному опрацюванню офіційних та організаційних документів ОУН та творів її військових діячів. Радянська історіографія впродовж десятиліть взагалі ігнорувала або вкрай спотворювала події періоду національної боротьби 1929–1939 рр., не говорячи вже про тлумачення офіційних документів ОУН. В певний спосіб цю прогалину заповнювали публікації українського зарубіжжя, де у міжвоєнні роки утворився та організаційно оформився чималий потенціал української військової науки. Саме їх плідний доробок у галузі історіографії визвольної боротьби українського народу спричинив ренесанс національної історичної науки, який розгорнувся після здобуття незалежності України, коли стали доступними дорадянські часописи спецфондів, документальна база архівів, праці істориків українського зарубіжжя.

Аналіз творчої спадщини, зокрема військової еміграції, та досліджень сучасних українських істориків свідчить про їх спільну ваду – недостатню увагу до документальних джерел організації та

праць її історичних постатей. Історіографія праць військових діячів ОУН обмежується невеликими за обсягом біографічними довідками, присвяченими ювілейним датам окремих осіб, які друкувалися у зарубіжних часописах та військових журналах “За державність”, “Літопис Червоної Калини”, “Розбудова нації”, “Сурма”. В Україні лише в середині 1990-х років з’явилося видання “Генералітет українських визвольних змагань” О. Колянчука, М. Литвина, К. Науменка та “Військова еліта Галичини” М. Литвина, К. Науменка, видана у 2004 році. Також біографічні довідки окремих воєначальників доби визвольних змагань публікувались у військових журналах та газетах: “Військо України”, “Народна армія”, “Армія України”. Обмежені видавничим обсягом, усі ці розвідки безперечно не дають повного уявлення про діяльність військових особистостей організації.

Михайло Колодзінський – “Кум”, М. Буджак, “Бурун”, “Мішко”, “Гузар” – народився 26 липня 1902 року в селі Поточиськах Городенківського повіту. Вчився у Станіславові в українській гімназії, а потім в Коломиї. Колодзінський багато читає з військової справи, студіює в цій ділянці та збирає власну поважну військову бібліотеку [3, с. 10].

Року 1927 записується на правничий факультет Львівського університету і як більшість студентів цього славного закладу вступає до лав Української Військової Організації (УВО). Діяльність УВО здійснювалась як у формах активного, так й пасивного спротиву польській окупаційній політиці в Західній Україні. Активні форми боротьби включали терористичні акти проти найбільш ворожо налаштованих до українців польських урядовців, а також до тих членів української спільноти, котрі співпрацювали з поляками. Поряд з цим дії бойовиків спрямовувалися на нищення державного майна, дезорганізацію транспорту і зв’язку, проведення експропріації коштів для потреб визвольної боротьби. Основною формою пасивного опору були бойкоти політичних, економічних та інших заходів окупаційної адміністрації. У передконгресовий час на 10-річчя української державності на ЗУЗ було влаштовано велику маніфестацію 1 листопада 1928 року. Багатотисячна маса львівського люду після панахиди на площі Св. Юра була захоплена, коли на балконі собору молодий бойовик М. Колодзінський розгорнув синьожовтий прапор з літерами УВО [4, с. 405].

Тим часом УВО покликала до життя нову військово-політичну організацію, з ім’ям і діяльністю якої був пов’язаний новий етап українського національно-визвольного руху. 28 січня – 3 лютого 1929 року у Відні відбувся Перший Конгрес або I Великий Збір ОУН. Очолив провід ОУН Є. Коновалець. У складі проводу створювалися референтури: організаційна, політична, військова, ідеологічна, пропаганди, зв’язку, фінансів, секретаріат [5, с. 115–119]. В галузі військової політики ОУН виходила з того, що “...лише військова сила, що спиратиметься на військовий нарід, готовий уперто та завзято боротися за свої права, може звільнити Україну від займанців та виможливить упорядкування української держави” [5, с. 162].

У лютому 1929 року до складу I Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ був призначений М. Колодзінський як референт військового вишколу.

Важливою ділянкою внутрішньо-організаційної праці ОУН був військовий вишкіл її членів. І тому у своїх зверненнях організація закликала не ухилятися від служби у польському війську: “Ідіте до польського війська тільки по мундир і зброю. Присяга на вірність Польщі під примусом недійсна. Присягніть за волю українському народу. В слухний час повернете дула Ваших крісів проти польських офіцерів. Не дезертируйте. Служіть і учіться володіти крісом. Плекайте в своїм серці ненависть до Польщі, а любов до України” [6, арк. 15.] Організація доручила своїм структурним підрозділам у краю дати кожному членові початковий військовий вишкіл, якщо він не служив у війську. Для підвищення рівня військового вишколу начальна Команда організувала спеціальні військові курси, в Карпатах починають діяти військово-вишкільні табори ОУН. Крім фахової військової підготовки, бійці в цих школах проходили фізичний вишкіл: багатоденні походи, кількогадинні муштри щодня, вправи в стрільбі, елементи самозахисту тощо.

У вересні 1929 року М. Колодзінського було заарештовано у зв’язку із замахом на “Східні Торги”, так називали поляки торговельно-господарську виставку, організовану польським урядом у Львові. В будинку дирекції “Східних Торгів” вибухнула бомба, підкладена бойовиком УВО,

показуючи, що Львів – це українське місто, насильно загарбане Польщею. Поляки організували політичний процес, який тривав три тижні. “На лаві обвинувачених засіли: “... 11. Михайло Колодзінський, літ 28, студент” [7, с. 142]. Між арештами він активно працює у військовому секторі ОУН. Після призначення Ю. Головінського Крайовим провідником ОУН на ЗУЗ, молодий бойовик отримав посаду військового референта. Із зміною керівника КЕ ОУН, яка сталася після смерті Ю. Головінського (ним стає Степан Охримович), склад Екзекутиви майже не змінився. Військовою референтурою далі керував М. Колодзінський. Він організовує гурток українських підстаршин, дописує до офіційних органів ОУН на фахові теми. За реферат, що був вміщений у “Розбудові нації” на тему військового виховання, його було засуджено на рік в’язниці у 1932 році. Арешт талановитого студента здійснено 17 січня 1932 р. у Львові з обвинуваченням у державній зраді [7, с. 288]. 10 червня 1932 року перед львівським судом відбулася розправа проти студента права М. Колодзінського. Його обвинувачено в “державній зраді”, бо як член ОУН, він мав в Академічному домі доповідь на тему “Націоналісти і військове виховання”, а під псевдо М. Буджак видав брошуру “Польське повстання 1863”, з метою заохочування українців до революційної боротьби проти Польщі на зразок того, як це робили поляки під московською окупацією. Суд засудив Колодзінського на один рік тюрми, зараховуючи йому слідче ув’язнення від 17 січня 1932 року [7, с. 298].

Після виходу із в’язниці М. Колодзінський перебував ще деякий час нелегально в Польщі, а потім виїхав за кордон. Там він продовжував свої військові студії. В Югославії проходить спеціальний вишкіл штабного старшини. Часто приїжджав М. Колодзінський до Данціга на організаційні зустрічі з керівництвом ПУНу. Данціг на той час виконував функцію комунікативного пункту ОУН, там проводились вишкільні курси. ОУН влаштувала в місті свою таємну хемічну лабораторію й арсенал бойової зброї. В місті відбувалися важливі наради та переїзди з України чи в Україну провідних підпільників.

В еміграції полковник М. Колодзінський нелегально проживає в Італії, Німеччині, Нідерландах, Чехословаччині, Австрії та продовжує підвищення військового фаху. В Мілані проходить вишкіл, а далі й сам проводить заняття з партизанської тактики в таборі хорватських усташів. В Нідерландах завершує військовий вишкіл у полковника В. Колосовського, який високо оцінив неабиякі здібності свого учня [8, с. 9].

З весни 1938 року полковник М. Колодзінський-“Гузар” входить до складу військового штабу старшин при референтурі ПУНу, якою керував генерал М. Капустянський. В тому ж 1938 році, за розпорядженням Є. Коновальця, було створено штаб під керівництвом М. Капустянського, до якого входив полковник Колодзінський для опрацювання проблеми Закарпаття під військовим аспектом.

На Закарпаття М. Колодзінський приїхав за дорученням Військового Штабу ОУН. У зв’язку із політичним напруженням, він береться до поспішного військового вишколу; викладає зокрема на старшинських та підстаршинських курсах Карпатської Січі.

У листопаді 1938 року штаб Карпатської Січі під проводом полковника М. Колодзінського-“Гузара” відпрацював докладний план організування військової сили Закарпаття власними засобами. Згідно з планом, базою для творення війська повинні бути західноукраїнські землі, звідки нелегальним шляхом прибуватимуть колишні старшини УГА та Січові Стрільці, а також молодше покоління, яке здобуло військовий старшинський вишкіл у польській армії та бажаючи рядовики; економічні українські установи на ЗУЗ повинні були дати фінансові засоби, а ПУН мав подбати про зорганізування зброї з-за кордону. Решта зброї передбачалось здобути через роззброєння військових та захоплення усіх військових складів на території Закарпаття.

Але ПУН передав полковнику М. Колодзінському заборону в реалізації його планів. Тоді група провідних військовиків ОУН (М. Колодзінський, З. Коссак, Р. Шухевич) стали на становищі творення українських збройних відділів в Карпатській Україні власними силами. Націоналісти-революціонери переходили масово на Закарпаття, щоб там включатися у розбудову власної армії – Карпатської Січі.

Наприкінці 1938 року нелегальні переходи кордону до Підкарпатської Русі набули масовості і, як стверджували польські поліцейні та судові органи, велися вони під проводом ОУН [9, арк. 8].

Спеціальна інструкція для окружних прокуратур вказувала, як поводитися з порушниками кордону: “Конкретно потрібно вяснити такі питання: 1) з якою ціллю затриманий намагався перейти кордон? 4) в якому місці мав перейти кордон і в кого мав зголоситися на тому боці? Окремо потрібно довідатися, чи затриманий належав до ОУН” [9, арк.8].

Спільно з тисячами місцевих патріотів ці революціонери боронили молоду державу перед наступом мадярських агресорів. “Карпатська Україна вчинила перший спротив в Європі, щоб збройною рукою зупинити “нове порядкування” Європи Німеччиною, це був перший стріл у “нову Європу” Гітлера!”. Такими словами охарактеризував Ярослав Стецько історичне значення виступу націоналістів-революціонерів на Закарпатті в протиріччя до політики ПУН [10, с. 26.]

В неділю рано 12 березня, в зв’язку із загостренням ситуації, перебирає М. Колодзінський бойову команду Січі. “...То був непростий час для полковника Михайла Колодзінського: прибувши одним із перших на Закарпаття, він одразу ж розпочав здійснення мрії свого життя – формування босздатної української армії, що була б готова протистояти будь-якому загарбникові українських земель. Разом з такими непохитними українськими вояками-націоналістами, як Дмитро Климпуш – комендант Головної Команди “Карпатської Січі”, Степан Росоха – зв’язковий старшина з урядом Карпатської України, поручник “Щука” – Роман Шухевич – член Крайового Проводу ОУН, поручник Зенон Коссак-Тарнавський – один із провідних військових діячів ОУН, Колодзінський збирає навколо себе й інших активістів Організації – відданих нації та обізнаних з воєнною справою молодих українців...” – пише Яків Мостепан [За вид.: 8, с. 9].

Міністр військових справ Степан Клочурак призначив полковника армії УНР Сергія Єфремова комендантом нової збройної сили – Карпатської Січі. Текст наказу звучав:

“Міністерство Військових справ Карпатської України

Наказ ч.1

Наказую: Полковник С. Єфремов, як комендант Національної Оборони Карпатської України, прибирає собі штаб у складі осіб: 1) полковник Михайло Гузар; 2) полковник Філонич; 3) надпоручник Парчаній; 4) надпоручник Гулянич; 5) поручник Бабіля; 6) підпоручник Андрій Івашкевич; 7) підпоручник Пуглик Михайло; 8) підпоручник Вайда Степан; 9) поручник Петро Чорний; 10) поручник Щука Борис; 11) командант ОНІКС Іван Роман, яко інтендант.

Хуст, дня 15.ІІІ.1939.

Степан Клочурак, в.р.

Міністр справ військових

Карпатської України”

[За вид.: 11, с. 217].

Цей наказ мав значення не так внутрішнє, як державно-правове, бо М. Колодзінський-Гузар вже виконував функції шефа штабу Карпатської Січі. Було проголошено загальну мобілізацію до рядів Січі. Текст мобілізаційного заклик було надруковано на сторінках газети “Нова свобода” 16 березня 1939 року: “УВАГА! Бувші військові старшини, підстаршини й вояки, голосіться! При міністерстві війська в Хусті утворився генеральний штаб під проводом полк. Єфремова. Формується армія Карпатської України. Всі бувші військові старшини, підстаршини й вояки, голосіться до головної команди армії, і тому нехай не буде ні одного вишколеного вояка, який би не заферував свої прислуги своїй Державі. Служили ми цісарям, всяким чужим президентам, то послужім тепер своєму народові.

Вояки, Вас кличе рідна Держава” [За вид.: 11, с. 218].

Почали масово зголошуватися мобілізовані і добровольці. Відділи Січі роззброювали чеську поліцію, жандармерію і з їхньою зброєю марширували на південь, щоб загородити дорогу мадярам.

Того ж 15 березня о 15.00 год. в будинку Української державної гімназії сойм Карпатської України провів наради. Було ухвалено основний закон про незалежну державу Карпатська Україна. Першим її президентом обрано о. Августина Волошина. Наради закінчилися співом гімну “Ще не вмерла Україна”. Уряд Карпатської України підвищив М. Колодзінського до звання полковника і призначив комендантом Збройних сил держави, бо С. Єфремів виїхав. На важливій нараді у

о. Волошина говорилося про нерівність сил воюючих, але також мовилося про українську честь, тому вирішено не здаватися добровільно.

Полковник М. Колодзінський, як і деякі його товариші, дотримувався думки, що "...коли вже нема розумного виходу з важкого положення, то треба вміти вмерти по-геройськи, щоб така смерть була джерелом сили для молодих поколінь" [12, с. 10].

15 березня представник мадярського уряду в ультимативній формі передав Августину Волошину вимогу капітулювати і без спротиву передати Закарпаття Мадярщині. На вимогу капітуляції з боку німецького консула Гофмана полковник Колодзінський відповів словами, які назавжди увійшли в історію: "В лексиконі українського націоналіста немає відповідника для означення терміну "капітуляція". Сильніший ворог може перемогти нас в бою, але поставити на коліна – ніколи!".

Як шеф Штабу "Збройних Сил Карпатської України" М. Колодзінський керує операціями проти мадярів на Хустському та Іршавському фронтах. Мадяри зустріли міцний спротив Карпатської Січі і тільки після двох днів важких боїв змогли підступити під Хуст. Оборону столиці керував сам полковник Колодзінський, і навіть відступаючи з Хуста, січовики продовжували бити ворога. Спроба окремої групи січовиків у березні 1939 року захопити чеську зброю закінчилася трагічно для Карпатської Січі. Поле бою на Красному полі Колодзінський-Гузар покидав останнім, важко пораненим. Разом з Коссаком та кількома іншими січовиками вони прямували до Солотвино, плануючи нову тактику боротьби – партизанську війну. Але 18 березня М. Колодзінський потрапив у полон, де у соляній копальні біля Солотвино полковник Колодзінський ("Кум", "Мішко", "Бурун", "Гузар"), З. Коссак ("Тарнавський") та їх товариші були розстріляні без суду і слідства. Так загинув видатний український військовик, діяч ОУН, полковник М. Колодзінський, залишивши свій безсмертний чин та праці з військової стратегії.

Вартісним є науковий та публіцистичний доробок М. Колодзінського. Завдяки своїм працям з військової теорії і історії українського війська, М. Колодзінський вважався одним із найталановитіших військових теоретиків того часу [13, с. 955]. Його праці "Полковник Іван Богун" (під пс. "Бурун" опубліковано у газеті "Новий шлях" – 1939 р. – Ч.10–19) надруковано у видавництві "Пробоем" у Празі 1941 року, "Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття", "Боротьба італійців за незалежність і соборність", "Партизанська війна" (збереглася у рукописі біля 115 сторінок), і звичайно ж "Українська воєнна доктрина" в трьох частинах (надруковано тільки першу).

Вже у 30-х роках ХХ ст. ім'я М. Колодзінського було добре відоме військовим фахівцям Європи. На особливу увагу заслуговує його праця "Українська воєнна доктрина", яка побачила світ між 1935 і 1937 роками. Складається вона з трьох частин. Перша – історично-політична, розрахована на широкий загал і дає змогу вивчати й поглиблювати порушену автором проблему; друга частина подається з огляду воєнної географії кордонів України; третя – обговорює стратегію нашої визвольної боротьби. Перша історично-політична частина з'явилася друком в Товаристві Колишніх Вояків УПА в Торонто у 1957 році. Доля другої і третьої частин невідома.

Автор розглядає такі питання, як проблема війни і воєнної доктрини в Україні й Європі, прослідковує етапи її розвитку (княжі, козацькі, найновіші часи). Визвольні змагання ОУН – це ланцюг розвитку національної революції, яка в націоналізмі знаходить свою ідейну доктрину, в українських військових формуваннях аж до УПА – воєнну доктрину, а в українській самостійній національній державі – політичну. Суцільність доктрини впливає з національного світогляду та інтересів нації, які реалізує народ. Революція нації є тотальною і вона зобов'язує усі сили нації на боротьбу за самостійність. М. Колодзінський показує власне бачення воєнної доктрини Хмельницького, яка мала всі прикмети національної та революційної війни нації за державність. "Хмельниччина, – пише М. Колодзінський, – для нас є важна з військового боку. Вона є доказом бойової спроможності українського народу. Це був одинокий момент в нашій історії, де цілий народ стояв під зброєю... Це була війна тотальна, війна цілої нації проти ворога".

Колодзінському імпонували військово-теоретичні погляди Клявзевица, зокрема, постулат останнього, що війна повинна вестися усіма духовними і матеріальними силами народу до повного

знищення ворога. Не відкидав Колодзінський і здобутків військового мистецтва французької буржуазної революції. Саме під впливом цієї революції автор прийшов до висновку, що "...коли вже нема розумного виходу з тяжкого положення, то треба вміти вмерти по-геройськи, щоб така смерть була джерелом для молодих поколінь".

"Наша воєнна доктрина, – пише Колодзінський, – має достосовуватись до політичних змагань України. В нашій визвольній війні бере участь увесь нарід, тому воєнна доктрина мусить будуватись на охоплення цілого життя народу". Свою воєнну доктрину Колодзінський називав націоналістичною, бо в «Україні не може бути нічого ненаціоналістичного. Така доктрина дасть тверді моральні й політичні підстави для української армії». На потребу організувати Українську Армію ставив полковник М. Колодзінський, як на найсильніший натиск за весь час своєї організаційно-військової роботи.

Під час перебування в таборі усташів в Італії зародилася у М. Колодзінського ідея створення балканського оперативного корпусу, який би допоміг Україні здобути волю. Інженер М. Селешко, приятель Колодзінського, переписав на машинці цю працю, перебуваючи у Швейцарії. Із секретної поштової скриньки у м. Люгано її вилучила швейцарська поліція, яка брала участь у розшуку виконавців вбивства югославського короля і міністра Барту [14, с. 28].

Під час перебування на Сицилії М. Колодзінський написав працю "Боротьба італійців за незалежність і соборність". Рукопис цієї праці, написаної на підставі джерельних матеріалів, нараховує близько 500 сторінок рукописного тексту і знаходиться в Канаді.

В тижневику "Новий шлях" під псевдонімом "Бурун" Колодзінський написав статтю про свого славного земляка – бойовика ОУН Гриця Пісецького, який загинув в бою з польською поліцією 30 липня 1930 року при нападі на поштовий амбулянс під Бібркою.

У 1938 р. М. Колодзінський завершив роботу над своєю працею "Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття". Вартісна вона тим, що піднімає питання про роль стратегії й геополітики в державному будівництві. Автор доводив, що після підписання советсько-чехословацького договору, до Закарпаття прикута особлива увага політичних і військових кіл світу. На думку Колодзінського, Закарпаття може стати "авіаматкою для большевицько-московської повітряної фльоти". Виходячи з цього, цей регіон становить певний інтерес для стратегічної оборони всієї України. Колодзінський зауважував: "...по через Закарпаття ми стали б твердою ногою в середині Європи й мали б відповідний вплив на її політику. Під оглядом стратегічним Закарпаття було б неоціненним для оборонної системи Української держави... Сильно уфортифіковані Карпати зможуть здержати ворожий наступ зарівно з полудня, як і з заходу. В цьому випадку має для нас неоціненне значення Лемківщина. З неї ми вічно будемо загрозувати полудневій Польщі. Ніякий поляк не відважиться перейти на схід від Вісли, якщо поперед не буде здобутою Лемківщина, сполучена фортифікаційною системою з Перемишлем і Львовом". Ця праця з'явилась у тому ж 1938 році на німецькій мові у книзі "Karpathen Ukraine" ("Карпатська Україна"). Вона мала прихильну оцінку німецьких військових кіл. А висловленими в ній аргументами і висновками користувалися українці в полеміці з мадярськими імперіалістами.

У 1938 році в Парижі вийшов військово-науковий журнал "За збройну Україну", де була надрукована праця М. Колодзінського "Залізнична комунікація в СРСР".

Це є основний науковий та публіцистичний доробок М. Колодзінського, не враховуючи його численних рефератів і статей, опублікованих в легальних і нелегальних джерелах української періодики. Праці полковника, насамперед його "Українська воєнна доктрина", мають широкий розмах і перейняті глибоким патріотизмом.

Дослідження поставленої проблематики та проєкція отриманого результату на загальний стан української історіографії спричиняють до деяких пропозицій щодо подальшої розробки теми. На наш погляд, слід продовжити публікацію науково-історичних та мемуарно-аналітичних праць колишніх військовиків ОУН, які представлені лише біографічним довідником "Генералітет українських визвольних змагань" С. Колянчука, М. Литвина, К. Науменка та "Військова еліта Галичини" М. Литвина, К. Науменка. Безперечно, існує потреба серійного видання життєписів українських військовиків ОУН. Між тим, відтворення життя і діяльності військових діячів ОУН,

підготовка всіх їх публікацій до друку як прикладу вірного служіння Батьківщині, нагально вимагають проблеми військово-патріотичного виховання нових поколінь. І не тільки це. Інтелект чільних діячів ОУН, їх теоретичні розробки у військовій справі були використані у роки збройної боротьби, під час Другої світової війни та у повоєнний час. А в сьогоденні – це могутній потенціал потужної європейської держави України, розбудови її Збройних сил в контексті військової світової інтеграції.

1. Мірчук П. *Нарис історії Організації Українських Націоналістів*. – Т.1: 1929–1939 / За ред. С. Ленкавського. – Мюнхен – Лондон – Нью-Йорк, 1968. – 639 с. Книш З. *Б'є дванадцята (Спогади й матеріали до діяння ОУН напередодні німецько-московської війни 1941 р.)*. – Торонто: Срібна сурма, Б.р. – 384 с. Книш З. *Розбрат: Спогади й матеріали до розколу ОУН у 1940–1941 роках*. – Торонто, 1960. – 428 с. 2. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. *Генералітет українських визвольних змагань: Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ ст.* – Львів, 1995. – 285 с. Кентій А. *Збройний чин Українських Націоналістів 1920–1956: Історико-архівні нариси*. – Т.1. – К., 2005. – 332 с. Гаврилів І.О. *Воєнно-політична доктрина ОУН та її реалізація на початку Другої світової війни // Військово-науковий вісник НУ “Львівська політехніка”*. – Львів, 2003. Вип.5. – С.43–55. 3. Дад А. *За волю і державність «Срібної землі»: Дві постаті // На варті*. – 1952. – Ч.2. – С.10–12. 4. Ленкавський С. *Націоналістичний рух на ЗУЗ та I-й Конгрес // Євген Коновалець та його доба*. – Мюнхен, 1974. – С.405. 5. Книш З. *При джерелах українського організованого націоналізму*. – Торонто, 1970. – С.115–119, 162. 6. ЦДІА України у м. Львові. – ф.205. – оп.1. – спр. 938. – арк.15. 7. Мірчук П. *Нарис історії Організації Українських Націоналістів*. – Т.1: 1920–1939 / За ред. С. Ленкавського. – Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк, 1968. – С.142, 288, 298. 8. Рог В. *Лицар ідеї та чину // Шлях перемоги*. – 2004. – 10 березня. – С.9. 9. ЦДІА України у м. Львові. – ф.205. – оп.1. – спр. – 1075. – арк.8. 10. Стецько Я. *30 червня 1941*. – Торонто–Нью-Йорк–Лондон, 1967. – С. 26. 11. Стерчо П. *Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках*. – Львів: За вільну Україну, 1994. – С.217–218. 12. Колодзінський М. *Українська воєнна доктрина*. – Париж, 1966. – С.10. 13. Вегеш М.М. *Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні // Визвольний шлях*. – 1993. – Кн.8. – С.955–957. 14. Яшан В. *Полковник Михайло Колодзінський // Сурмач*. – 1979. – Ч.3–4. – С.24–29.

Додаток.

Перелік праць М. Колодзінського:

1. Колодзінський М. *Боротьба італійців за незалежність і соборність*. 2. Колодзінський М. *Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття*. 3. Колодзінський М. *Залізнична комунікація в СРСР // За збройну Україну*. – 1938. 4. Колодзінський М. *Націоналісти і військове виховання: Доповідь*. 5. Колодзінський М. *Партизанська війна*. 6. Колодзінський М. *Побілені гроби // Новий час*. – 1932. 7. Колодзінський М. *Полковник Іван Богун*. – Прага, 1941. 8. Колодзінський М. *(“Бурун”) Полковник Іван Богун // Новий шлях* – 1939. – Ч.10–19. 9. Колодзінський М. *(“М. Буджак”) Польське повстання 1863*. 10. Колодзінський М. *Українська воєнна доктрина*. – Париж, 1966. 11. Колодзінський М. *Українська воєнна доктрина*. – Ч.І. – Торонто: Т-во кол. вояків УПА в Канаді і ЗДА, 1957. – 62 с.